

ELS TOPÒNIMS DEL TERME DE TÍRIG (ALT MAESTRAT) A PRINCIPIS DEL SEGLE XIX

Andreu BELTRAN ZARAGOZÀ

Tírig¹ és un municipi valencià, de l'Alt Maestrat que limita amb els termes de la Salzedella, Sant Mateu del Maestrat, Xert, Catí, Albocàsser i les Coves de Vinromà. Actualment té una població d'uns set-cents habitants. Més de la meitat del terme (42,25 km²) és cobert de muntanya, garriga, carrascar i pastures, poc productives; el secà es dedica a cereals, vinya i ametllers. Després de la conquesta fou poblat de cristians per Joan de Brusca, a partir d'Albocàsser, el 1245. Ara és conegut pel conjunt d'abrics amb pintures rupestres del barranc de la Valltorta, a l'extrem sud del terme.

Segons les apreciacions del botànic Cavanilles, l'any 1792 era un llogaret d'uns dos-cents a tres-cents habitants que subsistien amb escassos recursos. El terme, ja es veia llavors poc generós i mancat d'aigua.

Després de la guerra de Successió s'hi havien quedat sols trenta-dues famílies. Quasi tots els cognoms del segle XVI havien desaparegut al segle XVIII. No obstant això a finals d'aquest segle i primeries del XIX es manifesta una gran recuperació demogràfica. Entre els factors del reviscolament es pot incloure la petita immigració procedent d'Aragó, els Ports i el Baix Maestrat².

La font documental del nostre treball és un manuscrit de 133 pàgines conservat a l'ajuntament de Tírig sense cobertes i prou deteriorat. Hem treballat el capítol del segle XIX escrit en català per Josep Alcàsser l'any 1817. El contingut respon a les ordres de reconèixer els passos comunals de ramat. Consisteix en un minuciós recorregut pel terme amb la notació de totes les referències i senyals que marquen l'itinerari de les vies pecuàries i els llocs dedicats a la pastura i sojorn del bestiar. La volta ocupà als perits disset dies repartits durant els mesos de juny, setembre octubre i novembre.

---

¹ G.E.C. 22: 366.

² Miralles Sales, J. (1978) pàg. 39-58.

Hem recollit tots els topònims de la Visura de Tírig de 1817, document [JA], incloem els noms propis (simples o expressions compostes) geogràfics que designen indrets habitats (casa, caseta, mas), i també els llocs no habitats, peces de terra dedicades a l'agricultura (bancals, camps, feixes, sorts, vinyes i eres), destinades a la ramaderia (bovalars, corrals, corralisses, mallades, malladars, serrades, tancats i tancades); els noms del relleu, les partides, zones de vegetació i arbres destacats (avencs, clots, colls, cantons, coves, carrasques, plans, prats, puntals, racons, romerals, roques, serres i tossals); objectes característics (mollons i creus); els noms de lloc associats amb el pas i els efectes de l'aigua (barrancs, basses, fonts i pous) i els noms de les vies de comunicació (assagadors, passos, camins i carrerons).

Presentem una primera classificació dels topònims menors del terme de Tírig, agrupats per l'apel·latiu, amb la transcripció de les grafies originals del document [JA] per a facilitar-ne la localització en estudis de camp.

1. Alvenc

Alvenc de les Cavalleries [JA, 39]

2. Assagador

Assagador de la Bassa del Colomer [JA, 89]

Assagador de la Carrasca Gossa [JA, 28]

Assagador de la Costa Michana [JA, 86, 90]

Assagador de la Ombrieta [JA, 35]

Assagador de lo Barran del Puchol [JA, 64]

Assagador de Na Morag(u)es [JA, 29, 44]

Assagador del Barranch d'En Chaume [JA, 30]

Assagador del Bovalar [JA, 91]

Assagador del Cam de la Fals a la Feisa Blanca [JA, 61]

Assagador del Camí de Albocàser [JA, 44]

Assagador del Cap de la Palanca [JA, 52]

Assagador del Flaó [JA, 51, 99]

Assagador del Povacho [JA, 35, 43]

Assagador dels Chimens [JA, 35]

Assagadoret de la Viñampla [JA, 57]

Azagador del Mas en Runa [JA, 66]

3. Ballesta

Ballesta de Agustín Barreda [JA, 62]

4. Bancal

Bancal de Antonio Folch dels Carrerons [JA, 78]

Bancal de Arsiso Roda [JA, 58]

Bancal de Jaume Adell [JA, 95]

Bancal de la Riba [JA, 50]

Bancal del Arsa [JA, 27]

Bancal del de Catí | bancal de Joaquín Sospedra de Catí [JA, 31]

Bancal del Pas de la Llebre [JA, 34]
Bancals de la Plana [JA, 35]

5. Barranc

Barranc d'En Chaume [JA,30, 68]
Barranc dels Forcallers [JA, 98]
Barranco de la Casa [JA, 24]
Barranquet de la Basola [JA, 31]
Barranquet del Abellar [JA, 34]
Barranquet del Peyró [JA, 29]
Barranquet que baise de les Parades [JA, 32]
Barranquets de l'Ayguia [JA, 93]

6. Bassa

Bassa de la Valltorta [JA, 26]
Bassa de la Vila [JA, 44]
Bassa del Colomer [JA, 24, 44, 70, 89]
Bassa del Mas Roig [JA, 73, 74]

7. Bovalar

Bovalar [JA, 88]
Bovalar de Bais [JA, 70]

8. Camp

Cam de Na Fals [JA, 61]

9. Camí

Camí de Albocáser [JA, 27]
Camí de Catí [JA, 33, 58, 81]
Camí de la Baciella [JA, 94]
Camí de la Basa de la Baciella [JA, 94]
Camí de la Basa de la Valltorta [JA, 28 42]
Camí de la Dresera [JA, 90]
Camí de la Salsadella [JA, 95]
Camí de la Salsadella a Catí [JA, 98]
Camí de les Coves [JA, 42]
Camí de Na Fals [JA, 98]
Camí de Sant Mateu [JA, 24, 62, 65]
Camí de Santa Bàrbera [JA, 84, 89]
Camí del Chinovar [JA, 66]
Camí del Mas d'En Torres [JA, 81]
Camí del Seminteri / Simenterio [JA, 84 88]
Camí Vell [JA, 89]
Camínet del Mas d'En Dotó [JA, 69]
Camino dels Rebasals [JA, 26]

10. Campàs

Campàs de Jayme Matamoros [JA, 24]

11. Cantó

Cantó de Na Fals [JA, 65]
Cantó de Na Roiseta [JA, 24]

12. Carasca

Carasca Grossa [JA, 28]
Carrasca de les Sisternes [JA, 39]
Carrasca del Coll [JA, 90]
Carrasques d'En Bordellàs [JA, 25 84]

13. Carreró

Carreró del Pou de la Cadena [JA, 28]

14. Casa

Casa de Pasqual Albalad [JA, 88]
Casa de Vicén Salvador [JA, 84]

15. Caseta

Caseta dels Catinencs Sospedras [JA, 31]
Caseta dels hereus de Miguel Albalad [JA, 95]

16. Clot

Clot de l'Antian / Antiana [JA, 65, 70]

17. Coll

Coll de Cabres [JA, 75, 99]
Collet dels Espletés [JA, 63]

18. Corral

Corral d'Escorriola / Corriola [JA, 84 88]
Corral de Grabiell Adell [JA, 93]
Corral de Mateo Muntull [JA, 88]
Corralet del Mahet [JA, 58]

19. Corralissa

Corralissa és de Semion [JA, 66]

20. Cova

Cova de la Figuera [JA, 67]
Cova Fumada [JA, 67]
Cova Paredada [JA, 60, 67]
Cova Roja [JA, 67, 73]
Coves d'En Roig [JA, 92]
Coveta de damun lo barranc d'En Chaume [JA, 30]
Coveta del Barran d'En Chaume [JA, 68]
Coveta del Sort [JA, 78]

21. Creu

Creu del Pigró [JA, 84]
Creu del Terme [JA, 93]

22. Era

Era o Serradeta de Valentí Roda [JA, 88]

23. Feixa

Feycha Blanca [JA, 63]
Feysa de Josef Paulo [JA, 93]

24. Font

Fon del Bosquet de N'Abril [JA, 90, 95]

25. Mallada

Mallada de Coll de Cabres [JA, 77]
Mallada de l'Inferneta [JA, 69]

26. Malladar

Malladar de la Roca de les tre-soques [JA, 39]
Malladar de Mort-de-Set [JA, 77]
Malladar del Cap de la Roca [JA, 63]

27. Mas

Mas Blanch [JA, 67]
Mas d'En Groc [JA, 100]
Mas de Esteve [JA, 64]
Mas de Tomàs Adell [JA, 42]
Mas Roig [JA, 50]
Maset d'En Sorolla [JA, 39]
Maset Nou de Chuan Roda [JA, 63]

28. Molló

Molló de la Redonda [JA, 93]
Molló de la Serra que es diu del Molló [JA, 68]

29. Pas

Pas de la Llebra [JA, 33]

30. Pla

Pla del Avenar [JA, 74]
Pla del Hom [JA, 26], Pla del Om [JA, 35]

31. Pou

Pou de la Cadena [JA, 60, 84]
Pou de la Vila [JA, 44]
Pou del Cup [JA, 31 58, 68]
Pou del Mas d'En Runa [JA, 66]
Pou del Puchol [JA, 24 64]

32. *Prat*

Prat de les Coves [JA, 28]

33. *Puntal*

Puntal dels Buytres [JA, 66]

Puntalet de la Basola [JA, 68]

34. *Racó*

Racó d'En Pastor [JA, 60, 66, 98]

Racó de la Fontanella de Chaume Matamoros [JA, 65]

35. *Romeral*

Romeralet de Seminon [JA, 66]

36. *Roca*

Roca del Bosquet de N'Abril [JA, 63]

Roques d'En Vallis [JA, 68]

37. *Serra*

Serra de la Creu [JA, 75]

Serra del Molló [JA, 74, 99]

38. *Serrada*

Serrada (que és) de Seràpio Matamoros [JA, 24, 50]

Serrades de Matamoros [JA, 85]

Serrades de Miguel Sales [JA, 85]

Serradeta de Chusef Calduch [JA, 84]

Serradeta de la Era [JA, 84]

Serradeta de Maria Francisca Prats [JA, 84]

Serradeta de Miguel Sales [JA, 83, 84]

Serradeta de N'Agustí [JA, 44]

Serradeta dels ereus de Visén Roda [JA, 50]

39. *Sort*

Sort dal de Na Dominga [JA, 83]

Sort de Blay Alcàser [JA, 93]

Sort de Chaume Adell de la carratera [JA, 92]

Sort de Chaume Puig [JA, 93]

Sort de Chuan Folch [JA, 93]

Sort de Chusep Prats de Pasqual [JA, 100]

Sort de herederos de Joaquín Gosalbo [JA, 75]

Sort de Jaume Roda [JA, 77]

Sort de Jayme Matamoros [JA, 75]

Sort de Mateu Muntull [JA, 100]

Sort de Na Dominga [JA, 83, 85]

Sort de Na Moragues [JA, 29]

Sort de Raymundo Albalad [JA, 100]

Sort de Roque Tomàs [JA, 75]
Sort de Severino Prats [JA, 75]
Sort de Vicén Roda [JA, 93]
Sort de Vicén Roda de German [JA, 62]
Sorts del Bovalar de Dal [JA, 70]
Sorts del Calvari Vell [JA, 90]

40. *Tancada*

Tancada de Agustín Barreda [JA, 25]
Tancada de Fransisco Roda [JA, 33]
Tancada de la Monserrada [JA, 75]
Tancada de la Morellana [JA, 30, 57]
Tancada de la Ombrieta [JA, 44]
Tancada de los herederos de Visente Roda [JA, 33]
Tancada de Tomàs Adell [JA, 43]
Tancada del cam de Na Fals [JA, 60] Tancat del cam de Na Fals [JA, 61]
Tancada del Carrascalet [JA, 83]
Tancada del Mas d'En Runa [JA, 60, 66]
Tancada del Mas de Escrig [JA, 98]
Tancada del Mas de Esteve [JA, 73]
Tancada del Mas de Narbonés [JA, 96]
Tancada del Mas Nou de Chuan Roda [JA, 63]
Tancada dels ereus de Chuan Roda [JA, 62]
Tancada dels hereus de la viuda [JA, 34]

41. *Tancat*

Tancat de Folch y de Severino Prats [JA, 83]
Tancat de Jayme Matamoros [JA, 81]
Tancat de Manuel Puig [JA, 89]
Tancat de Mateu Montull [JA, 77]
Tancat de Seràpio [JA, 85]
Tancadet de Bautista Paulo [JA, 26]
Tancadet de Chaume Puig [JA, 94]
Tancadet de Christóval Roda [JA, 91]
Tancadet de Chuan Segarra [JA, 89]
Tancadet de Chusep Roda [JA, 88]
Tancadet de Climén Prats [JA, 88]
Tancadet de Grabiél Roda [JA, 88]
Tancadet de Manuel Ballesté [JA, 88]
Tancadet de Míguel Prats [JA, 84]
Tancadet de Roque Tomàs [JA, 89]
Tancadet de Vicén Roda [JA, 84]

42. *Tossal*

Tosal de Na Molinos [JA, 99]
Tosalet [JA, 99]
Tosalet de Munter [JA, 100]

43. *Vinya*

Vinya de Bautista Paulo [JA, 62]
Vinya de Clemente Prats [JA, 57]
Vinya de Domingo Roda [JA, 52]
Vinya de Fideli [JA, 99]
Vinya de Jayme Roda [JA, 64]
Vinya de Pere Roda [JA, 98]
Vinya de Vicén Puig [JA, 52]
Vinya del Chimén [JA, 26]
Vinya del Mas Blanc [JA, 51]
Vinya del Mas d'En Groch [JA, 87]

ORDENACIÓ ALFABÈTICA DELS TOPÒNIMS MENORS, REGISTRATS SENSE L'APEL·LATIU.

L'AVENAR [JA, 74]
La BACIELLA [JA, 89]
La BASOLA [JA, 31, 58]
La CALBA [JA, 98]
La CARRATERA [JA, 92]
La COSTA MICHANA [JA, 91]
La DRESERA [JA, 42]
La FOSETA [JA, 89]
La FOYA [JA, 35, 39]
La LLACUNETA [JA, 24]
La MORRATELLA [JA, 99]
La OMBRIETA [JA, 26, 35, 44]
La PALANCA [JA, 32, 50, 60, 87]
La PAREDASA [JA, 93]
La PARIDERA [JA, 73]
La RAMBLA [JA, 24, 50]
La REDONDA [JA, 34, 81]
La VILAVELLA [JA, 64]
La VIÑAMPLA DE MIGUEL RODA [JA, 57]
Les BLANQUES [JA, 70]
Les CAVALLERIES [JA, 39, 43]
Les COVARCHELLES [JA, 26]
Les COVES [JA, 63]
Les FONTETES [JA, 83]
Les FORQUES [JA, 44]
Les FOYETES (de l'herm de Fransisco Roda) [JA, 39]
Les LLACUNETES [JA, 28]
Les PARADES [JA, 58, 100]
Les SERRADES [JA, 85]
Les SISTERNES [JA, 81]
Lo CHIMENET / CHIMEVET [JA, 26, 35]
Lo CHINOVAR [JA, 60, 66]
Lo CLOTAL [JA, 29]
Lo COLOMER [JA, 50]
Lo CUARTO [JA, 92]
Lo FLAÓ [JA, 50, 73]
Lo FLAONET [JA, 50]
Lo FOSAR NOU [JA, 89]
Lo LLOYSA / LLUÏSAR [JA, 81, 93]
Lo MAET [JA, 58]
Lo PLA [JA, 50]
Lo POVACHO [JA, 39, 43]
Lo REGALL [JA, 62]
Lo RIU [JA, 44]
Lo SALDONAR [JA, 94]
Lo SEMINTERIO [JA, 88]
Lo TOLLET [JA, 35]
Lo TORRENTILL [JA, 29]
Los CAVEIS [JA, 57]
Los CHENTISCLÀS [JA, 37]
Los CLAPERALS [JA, 51]
Los CORRALS [JA, 100]
Los FORCALLETS [JA, 98]
Los RIBASALS [JA, 26]
Los TOLLS [JA, 27]
MONTE BLANCO [JA, 34, 92]
MORT-DE-SET [JA, 77]

RELACIÓ ALFABÈTICA DELS TOPÒNIMS DEL TERME DE TÍRIG REGISTRATS EN EL DOCUMENTS [JA] AMB GRAFIES NORMALITZADES.

Les entrades que van seguides de un número entre parèntesis serveixen d'apel·latiu d'un genèric acompanyat de la preposició *de*. Les entrades en negreta són topònims simples. Quan les entrades van seguides d'altres anotacions, les darreres corresponen a topònims compostos, creats a partir dels primers mitjançant un genèric que va indicat amb el número entre parèntesis que correspon als del primer llistat.

Abellar, l' (5)	Covaxelles, les
Aigua, l' (5)	Coves (32)
Albocàsser (9) > Camí de Albocàsser (2)	Coves, les (9)
Antian l' / Antiana l'(16)	Creu, la (37)
Arça, l' (4)	Cup, lo (31)
Avenar, l' > Avenar, l' (30)	Drecera, la > Drecera, la (9)
Baciella, la > Baciella, la (9) > Bassa de la	Era, la (38)
Baciella (9)	Espleters, els (17)
Baix, de, (7)	Figuera, la (20)
Bassola, la > Bassola, la (5, 33)	Flaó, lo > Flaó (2)
Blanques, les	Flaonet, lo
Bovalar de Dalt (39)	Foia, la
Bovalar, (7) >Bovalar (2)	Foietes, les (de l'herm de Fco. Roda)
Buitres (33)	Fontanella de Jaume Matamoros, la (34)
Cabres, de (17) > Coll de Cabres, de 25	Fontetes, les
Cadena, la (31) > Pou de la Cadena 13	Forcallets, los Forcallets, los (5)
Calba, la	Forques, les
Calvari Vell (39)	Fossar Nou, lo
Cap de la Roca (26)	Fosseta la
Carrascalet, el (40)	Ginovar, lo > Ginovar, lo (9)
Carretera, la	Infernet, de l' (25)
Casa, la (5)	Les Coves
Catí (9)	Llacuneta, la
Cavalleries (1)	Llacunetes, les
Cavalleries, les	Llebra, la (29) > Pas de la Llebre, lo (4)
Caveis, los	Llentiscars, los
Cisternes, les Cisternes, les (12)	Lluïssar, lo
Claperals, los	Maet, lo
Clotal, lo	Molló, lo (37) > Serra del Molló (28)
Coll, el (12)	Monserrada, la (40)
Colomer, lo	Monte Blanco
Colomer, lo (6) > Bassa del Colomer (2)	Morellana, la (40)
Corrals, los	Morratella, la
Costa Mitjana, la Costa Mitjana (2)	Mort-de-Set > Mort-de-Set (26)

Om, l' (30)
Ombrieta, la > Ombrieta, la (2, 40)
Palanca, la > Cap de la Palanca (2)
Parades, les > Parades, les (5)
Paredassa, la
Paridera, la
Peiró, lo (5)
Pigró, lo (21)
Pla, lo
Plana, la (4)
Povatxo, lo > Povatxo (2)
Putxol, lo (31) > Barranc del Putxol (2)
Quarto, lo
Rambla, la
Redonda, la > Redonda, la (28)
Regall, lo
Riba la (4)
Ribasals, los > Rebassals, els (9)
Riu, lo
Roca de les tres soques (26)

Saldonar, lo
Salsadella, la (9) > Salsadella, la a Catí (9)
Sant Mateu (9)
Santa Bàrbera (9)
Seminterio, lo > Seminteri / Simenterio (9)
Serrades, les
Sort, el (20)
Terme, el (21)
Tollet, lo
Tolls, los
Torrentill, lo
Valltorta, la (6) > Bassa de la Valltorta (9)
Vila, la (6, 31)
Vilavella, la
Ximeus (2) Ximeu, lo (43)
Ximevet / Ximevet, lo

ESTUDI DELS TOPÒNIMS

El quadre geogràfic al qual pertany el recull és el terme de Tírig.

Per a la caracterització de la toponímia d'aquesta zona, hem acudit a la presentació sistemàtica dels noms de lloc recollits, atenent a diversos criteris.

Segons el criteri semàntic, la majoria dels topònims corresponen a paraules o expressions catalanes intel·ligibles per la gent de la comarca. Només un petit grup pertany als anomenats «fòssils», sobre els quals, hem investigat per tal de plantejar hipòtesis referents als noms comuns cristalitzats que representen.

Pertanyents a estadis lingüístics del passat, o conceptes abandonats tenim: *arça*, *ximeu*, *parada*, *peiró*, *pigró* i *putxol* i els noms les viles que envolten el terme estudiat.

Les variants formals que presenten alguns topònims, responen en alguns casos a la fonètica dialectal de la zona i del moment.

Pel que fa al vocalisme alguns noms mostren variacions:

En posició àtona

a / e: Bàrbera; llebre/llebra

e / i: Seminteri; Semion

o / u: Chusep; Chuan

e / a: an Tiana; Salsadella; carratera

Quant a les consonants, destaca la pèrdua de la *-r* final en alguns mots:

en el plural: *Espletés; chentisclàs*

en el singular: *Dotó; Ballesté; Arçà; Lloysà*

front al manteniment general: *lluïsar; avenar; abellar; fosar; bovalar; Chinovar; Munter; colomer; Alcàser; Albocàser; Pastor; Salvador, etc.*

L'elisió de la -t final es mostra en:

Climén, Vicén, dal, fon

L'elisió de -p final apareix en:

Cam

Alres canvis consonàntics propis de pronúncies vulgars:

Grabiel

La confusió de la palatal lateral amb la palatal fricativa en posició inicial de paraula (tal com ocorre actualment a la zona en mots com *llentilla* i *lliri blau*) es manifesta al document en el mot *llentisclars* [3entisklas]:

Chentisclàs

La pronúncia ioditzada de la palatal fricativa (fenomen actual i repetit en altres paraules del document) es troba en la paraula *rogeta* [roi3eta]

Roiseta

La classificació dels topònims amb morfemes derivatius, mostra igualment diferents estadis de formació dels topònims.

Derivats diminutius:

a) Els diminutius acabats amb *-ol, -ola, -ell, -ella, -ill* :

-ol,a: *bassola, putxol*

-ell, a: *morratella, covarxelles, fontanella, baciella*

-ill: *torrentill*

b) Els diminutiu acabats en *-et*:

-et, a: *flaonet, foietes, fosseta, ombrieta, forcallets, fontetes, carrascalet, tollet, llacuneta, ximevet, infernet*.

Derivats antics formats amb *-arxa, -atxo*:

-arxa: *covarxelles*

-atxo: *povatxo*.

Derivats augmentatius:

-às, a: *paredassa*.

Derivats col·lectius:

-er: *espleter*

Indicadors de 'zona caracteritzada per...'

-al: *clotal, ribassals, claperals, carrascalet*

Indicadors de 'lloc d'utilitat on hi ha o es produeix...'

-ar: *lluïssar, saldonar, avenar, llentiscars, abellar*

Segons la llengua de la qual provenen, els mots catalans són els predominants.

Un conjunt reduït representa el contacte amb el castellà aragonés o xurro: en relació amb la ramaderia: *quarto, redonda, serrada, paridera*; pel contacte històric tenim: *Monte Blanco, buitre, baciella*.

És remarcable l'absència total de mots d'origen àrab.

Sobre les estructures que presenten els prop de dos-cents topònims del nostre conjunt, només la quarta part (22,5%) presenten una forma simple, i corresponen a un antic nom, en singular o plural, en general amb morfemes derivatius. Rarament són composts descriptius. La resta, que representa la majoria, són composts relacionals no aglutinats, formats per l'apel·latiu, la preposició de i el nom propi, indicador de la situació la dependència, el veïnatge, la possessió, el contingut, etc. Els usos metafòrics no són molt abundants.

La classificació dels topònims segons el sentit, atenent a allò que designen o designaven, ha permès de distingir set grups: els referits al relleu, els hidrònims, aquells que indiquen les característiques del sòl, els relacionats amb la flora, la fauna, els que suposen alguna activitat humana o aspectes relacionats amb l'home i els que indiquen alguna qualificació de l'objecte.

Aquesta qualificació permet relacionar paraules antigues i modernes, amb un mateix sentit.

Incorporem explicacions i informacions per establir hipòtesis sobre l'origen d'alguns topònims. El nostre treball es basa fonamentalment en fonts escrites, i en alguna informació sobre la zona. Caldria un treball exhaustiu de camp, i el contrast amb altres documents més antics o contemporanis.

1. EL RELLEU

1.1. La plana

Els apel·latius simples *lo Pla*, i *la Plana* esdevenen topònims per designar certes parts del terme. El segon apareix formant part d'un compost derivatiu de situació: *los bancals de la Plana*.

1.2. Les eminències

Per denominar elevacions arrodonides s'empra la comparació amb el pastís amb forma de panada farcit de brull: *lo Flaó*, i amb el sufix diminutiu *lo Flaonet*. El primer serveix per donar nom, relacionat amb la situació, al compost: *l'assagador del Flaó*.

Les hipòtesis sobre l'origen del topònim derivat o compost *La Morratella* són diverses. Sembla que hi ha participat el substantiu *morro*, que s'aplica en la zona, per comparació, a algunes elevacions. Tanmateix, podria tractar-se d'un llinatge *Moratell*, *Moratella*; o d'un derivat del color morat (encara que més improbable), o d'una forma procedent del llatí MURU 'mur', de MORALE 'suau', o de MAURU...

1.3. Les depressions

Certa part del terme es designa amb el derivat col·lectiu *lo Clotal*. Una altra amb el topònim *la Foia*, que es mantenia com a apel·latiu amb el sufix diminutiu en les foietes de l'erm de *Francisco Roda*.

Relacionat amb l'anterior registrem *la Fosseta*.

L'apel·latiu simple *lo Coll* ha esdevingut topònim, que forma part d'un compost relacional de situació la carrasca del Coll.

Les Covarxelles, derivat plural, de cova, amb el sufix despectiu *-arxa* i el diminutiu *-ella*, s'aplica a una altra zona on hi ha les cavitats.

El compost descriptiu aglutinat *la Valltorta* format probablement per vall 'depressió entre muntanyes' i l'adjectiu tort 'tortuós' (DECLC, VIII,583), apareix en el compost relacional de situació: *la bassa de la Valltorta* que serveix al seu torn per formar-ne un altre: *lo camí de la bassa de la Valltorta*.

1.4. Parets inclinades

El desnivell del terreny serveix per donar nom al bancal de la Riba

Los Ribassals, sembla ser un derivat col·lectiu de ribàs. En un altre lloc, trobem formant un compost relacional de situació, *lo camí dels Ribassals*, que

podria relacionar-se amb el terreny inclinat al voltant d'una bassa, d'on s'arregla l'aigua. Tanmateix aquesta segona variant presenta l'apel·latiu en castellà, la qual cosa podria haver provocat el canvi vocàlic en la grafia per ultra-correcció.

1.5. Exposició

Una vessant poc assolellada pren el nom de *l'Ombrieta*. Per la situació, retrobem el topònim en els composts *l'assagador de l'Ombrieta*, i la tancada de *l'Ombrieta*. també trobem *l'Obaga*.

La situació superior i inferior d'un mateix objecte s'expressa amb els adverbis: *bovalar de Baix* i *bovalar de Dalt*.

2. HIDRÒNIMS

2.1. Aigües corrents

El barranc de l'Aigua, pren el nom pel contingut d'eixe element.

2.1.1. Llocs de pas de l'aigua

Destaquen tres corrents fluvials que són designats, amb l'apel·latiu simple: *la Rambla*, *lo Riu*, i amb un derivat diminutiu: *lo Torrentill*.

Una formació del terreny deguda als corrents produïts per la pluja dona el nom d'un lloc: *lo Regall*.

La confluència de barrancs és en l'origen metafòric del topònim d'una part del terme *los Forcallets*, que designa al seu torn *lo barranc dels Forcallets*.

El diminutiu plural de l'apel·latiu *les Fontetes* passa a denominar una zona del terme on es troben tals manantials.

De la mateixa família de l'anterior es troba un altre diminutiu, potser més antic: *la fontanella de Jaume Matamoros* que es deu referir a una propietat de la partida anomenada *les Fontanelles*.

2.2. Aigües no corrents

L'apel·latiu en plural *los Tolls*, i en diminutiu *lo Tollet*.

Dos derivats antics de bassa esdevenen topònims de referència: *La Baciella* amb el diftong *ie*, estrany al català, i amb la possible contaminació de *baci*, dona nom a una zona del terme per on passa *lo camí de la Baciella* o *lo camí de la bassa de la Baciella*. Curiosament l'antic apel·latiu, potser d'origen aragonés, esdevingué incompreensible i passà a formar part del compost amb bassa.

L'altre derivat, *la Bassola*, amb el sufix diminutiu català designa també una partida i apareix marcant la situació en: *lo barranquet de la Bassola* i *lo puntalet de la Bassola*. En el seu origen devia ser una bassa petita d'aigua de pluja.

Probablement referit inicialment a escampades d'aigua no permanents, trobem *la Llacuneta* i *les Llacunetes*.

2.3. Intervenció de l'home

Una evolució del llatí PUTEOLUS 'pouet, clotet' —mossàrab segons Coromines, DECLC, VI, 767)— denomina lo pou del Putxol i serveix per situar altres objectes: *l'assagador del barranc del Putxol*.

El derivat característic del Maestrat —mossarabisme segons Coromines (DECLC, VI, 768)— lo Povatxo, reapareix en el compost relacional de situació *l'assagador del Povatxo*.

Els depòsits d'aigua prenen el nom de les Cisternes i produeixen el topònim que serveix per situar *la carrasca de les Cisternes*.

3. EL SÒL

3.1. Tipus de terreny

Les característiques de les roques s'usen per designar dues parts del terme: *los Claperals*, i *lo Lluïssar*.

Un lloc arenisc pren el nom de *lo Saldonar*.

3.2. El color

Abunden els topònims que fan referència al color blanc. *La feixa Blanca* i *l'assagador de la feixa Blanca* sembla referir-se al color del terreny.

Les Blanques, *lo mas Blanch*, i *la vinya del mas Blanc* a més de la referència al color del sòl, admeten de manera versemblant un origen relacionat amb el llinatge del propietari.

Monte Blanco és el nom d'una muntanya. El topònim és castellà o aragonés i l'origen difícil d'explicar. Podria tractar-se d'un objectiu en una guerra (la del Francès com a més pròxima), d'un llinatge, de l'absència d'arbres...

El color roig també apareix en la toponímia de Tírig, en *lo mas Roig* i *la bassa del Mas Roig*. La relació amb el cromatisme del terreny ací sembla menys probable, ja que trobem en altres topònims la presència del llinatge Roig.

La cova Roja, en canvi, sembla que respon al color de les parets.

Aquest mateix origen es pot atribuir a *la cova Fumada*.

4. LA FLORA

Registrem un arbre fruiter, que per la relació de situació, designa l'accident geogràfic: *la cova de la Figuera*.

Un altre arbre dóna nom al territori en el qual es troba: *lo Pla de l'Om*.

El col·lectiu diminutiu de carrasca fa de topònim d'una part del terme ocupada en el seu origen per aquests arbres, i apareix en el compost relacional de situació *la tancada del Carrascalet*.

El lloc on es conreava originàriament la gramínia que servia de pinso, ha donat el topònim *l'Avenar*, que passa a designar una extensió major: *lo pla de l'Avenar*.

Un lloc on abundaven els arbusts amb fruit apreciat per menjar els animals i altres utilitats esdevé *los Llentisclars*.

Els aranyoners són recordats amb un nom diferent en *lo bancal de l'Arça*. La forma del manuscrit, pot interpretar-se com a singular femenina, com a derivat col·lectiu arçar, amb pèrdua de la *-r* final, o com a arçada amb pèrdua de la *-d-* intervocàlica.

Actualment es manté amb la forma les Arçaes "arçades", derivat recollit per Coromines junt a *arçar* i *arcino*; tots propis del Maestrat, aquest darrer registrat en el Vocabulari de Garcia Girona (1922: 46) com a característic de l'Alt Maestrat.

Coromines localitza el mot *arç* fins a la Pobra Tornesa³ i l'Alcora, en plural *arços* a Fredes, Sorita; Morella i Benicàssim.

La forma femenina *arça*, avui és viva en el Rosselló i existí més al sud.

Segons Coromines, en mossàrab trobem formes que provenen d'un tipus *ARTEA: 'arxa «cambrón» en Abenaldjazzar (S.X.) ardja «zarza» en el sarragossà Abenbeklarix c. a 1110 que en realitat vol representar *artxa*, i com a nom «francés», és a dir mossàrab del NE, en l'anònim sevillà de c. 1100. (DECLC, I,364)(DCVB, 1, 838).

5. LA FAUNA

Un determinat conjunt de ruscs serví per localitzar *lo barranquet de l'Abellar*.

El voltor es registra amb la variant procedent de la zona xurra i aragonesa introduïda ja al segle XV en el català occidental i valencià (DECLC, IX, 384) *lo puntal dels Buitres*.

Un dels animals més representats a l'inventari dels noms de lloc és la cabra, que registrem ací en: *Coll de Cabres*, i *la mallada de Coll de Cabres*.

També forma part del topònims un altre mamífer salvatge que apareix en *lo pas de la Llebra* i amb la variant amb *-e* final en *lo bancal del pas de la Llebre*.

La vinya del Ximeu, *lo Ximevet / Ximeuet*, i *l'assagador dels Ximeus* podrien explicar-se en relació amb la paraula registrada en Llull i al segle XIX: címeu 'xinxà', forma estrictament catalana resultat del llatí CIMEX.

Entre els derivats occitans de CIMICEM es troben formes amb trasllat de l'accent: simets.

Les formes basques com *ximitz*, Coromines les suposa introduïdes als segles VI-VII, quan CI sonava *txi* en romànic pirinenc.

De CIMICEM Coromines planteja la forma *tximtxe* mossàrab, segons consta en un derivat *tximtxera* del botànic sevillà de anònim de cap a 1100 (glossari d'Asín) com a qualificatiu de plantes amb la traducció àrabiga de 'pudenta'. (DECLC, IX, 546).

Es podria plantejar una altra hipòtesi ben diferent a partir del llinatge Gimbeu (DCVB, 6, 284)

6. L'HOME I LES ACTIVITATS HUMANES

6.1. L'hàbitat

Una determinada construcció donà nom a *lo barranc de la Casa*.

Lo Maet i *lo corralet del Maet* són difícils d'explicar. En principi, podria tractar-se del diminutiu maset amb pèrdua de -s- en posició intervocàlica, fenòmen actual en la zona (p. ex. [lo ma-enserrans] "lo mas d'en Serrans").

Una altra explicació, potser menys versemblant, estaria relacionada amb l'evolució del topònim de Benassal "el corral del Delmador" que ha esdevingut [corral del Maó].

Tampoc es pot descartar la relació amb les pastures d'hivern collides al maig "maianes"... d'on vindria un hipotètic maiet; o simplement una veu infantil esdevinguda malnom.

6.2. Aglomeracions

Els pobles que limiten el terme donen nom als principals camins: *lo camí d'Albocàsser* i *l'assagador del camí de Albocàsser*, *lo camí de Catí*; *lo camí de les Coves* i també *lo prat de les Coves* (que devia estar en el terme d'eixa localitat); *lo camí de la Salsadella*, *lo camí de la Salsadella a Catí*; i *lo camí de Sant Mateu*.

La Vilavella desingna una part del terme on se situen les runes de l'antic emplaçament de la vila de Tírig.

6.3. Relacions institucionals

El territori administratiu municipal es limitava amb senyals com la creu del Terme o *lo molló de la Serra del Molló* que passen a designar les parts limítrofes on es troben dits senyals.

Lo Quarto devia designar en el seu origen bé un districte de la parròquia o un territori comunal. (DECLC, VI, 899).

Els aqüífers d'ús comunal es designen amb la referència municipal: *lo pou de la Vila* i *la bassa de la Vila*.

6.4. L'agricultura

Diferents construccions per a l'elaboració dels productes agrícoles formen part de topònims compostos relacionats per la situació o el veïnatge: així trobem *lo pou del Cup* i *la serrada de l'Era*.

L'apel·latiu simple *les Parades*, devia designar un territori amb marges de pedra seca per mantenir la terra dels bancals. Seveix per formar el compost relacional de situació *lo barranc que baixa de les Parades*.

La Paredassa, podria tenir el seu origen en una determinada construcció, encara que no es pot descartar la referència a un tall vertical de roca.

6.5. La Ramaderia

Els terrenys comunals, típics en tota la zona, destinats a l'alimentació del bestiar es retroben en el terme que ens ocupa, potser ja destinades a altres usos: *les sorts del bovalar de Dalt, lo bovalar de Baix i l'assagador del Bovalar. La Redonda*, topònim que es localitza en pràcticament tots els pobles del Maestrat, és un altre territori de pastura, limitat amb senyals, com indica *lo molló de la Redonda*. Coromines esmenta la de Vinaròs i la qualifica de romanalla toponímica de mossarabisme (DECLC, VII, 387).

Les Serrades, llocs closos en el seu origen amb la mateixa finalitat que els anteriors, solien ser d'ús privat, encara que supervisades per l'autoritat.

La Colomer, era en un principi una construcció per a la cria de l'aviram, de propietat senyorial o municipal. Serveix per donar nom a la bassa del Colomer, i *l'assagador de la bassa del Colomer*.

Lo collet dels Espleters, topònim compost descriptiu, que devia indicar la bona capacitat productiva de fruits del terreny o bé la condició de lloc de pastura per al ramat. Aquest segon sentit és més adaptat a l'ús del verb espletar en el Maestrat i els Ports. (DECLC III, 657; DCVB, 5, 444).

*Los Corral*s, designen una part del terme on se situaven tals construccions.

La Paridera, referit segurament a un corral de muntanya o a una part del terme, és un terme que Coromines (DECLC, VI, 292) sent com a foraster, atxurat o expressió de guardes i militars acastellanats, que ha pres peu en alguns pobles limítrofs com Fondegulla i Figuerols de l'Alcalatén on en un intent de catalanitzar es mostra *la Paridora* com a nom d'una partida. Per la nostra banda afegim que al Vilar de Canes és actualment un malnom, procedent d'un maset amb el mateix nom.

6.6. La religió

Les construccions destinades a usos religiosos serveixen de referent en la creació d'alguns noms de lloc: l'ermita dedicada a una santa és l'origen de *lo camí de Santa Bàrbara*.

La relació de proximitat explica *les sorts del Calvari Vell, i lo fossar Nou*, escrit també de manera acastellanada *lo Seminterio, lo Seminteri, lo camí del Simenterio*.

Les creus situades a les eixides i entrades, marcant límits, amb sentit de protecció i per fer rogatives, donen lloc a la serra de la Creu, *lo barranquet del Peiró, la creu del Pigró*. Pel que fa a les darreres variants, s'hi troben dues variants amb diferents estadis d'evolució.

Pigró deu ser la forma amb metàtesi de *prigó*, forma sincopada de *perigó*, localitzada per Coromines (DECLC, VI, 367) a tota la Tinença de Benifassà, a Vallibona, Catí i Alcalà de Xivert.

Perigó > *prigó* són variants amb consonant antihiàtica procedents de *perió*, forma trisil·làbica recollida a Castellfort, Vilafranca, Ares, Benassal, Vistabella, Cabanes i la Serra d'en Galceran.

El primitiu *peiró* s'ha mantingut a Morella, la Todolella, el Portell, la Mata, Sant Mateu, Xodos, Lluçena, l'Alcora i fins a Argeleta en la forma *peirón*.

Conceptes de la religió catòlica, en sentit figurat donen lloc a topònims com *la mallada de l'Infernet*, l'origen del qual és difícil de precisar. A tall d'hipòtesi podria tractar-se d'un lloc allunyat i de difícil accés, quelcom relacionat amb el foc, la profunditat, etc.

6.7. *Les vies de comunicació*

La via principal que travessava el terme i comunicava les poblacions de l'Alt Maestrat amb la capital, Sant Mateu, s'anomena *la Carratera* variant amb dissimilació de vocals, que fa referència als carros que hi circulaven.

Un camí secundari que acurtava el trajecte principal pren l'apel·latiu de *la Drecera*, o *lo camí de la Drecera*.

6.8. *Altres elements produïts per l'home*

Els mecanismes per extraure aigua, han donat, possiblement, dos topònims:

Lo pou de la Cadena segurament pren el nom de l'estri que sosté el poal. D'aquest compost en naix un altre de relacional de situació *lo carreró del pou de la Cadena*.

La Palanca, podria tractar-se originàriament d'un pont de fusta per passar un corrent d'aigua, o més probablement, d'un pal clavat a terra, al qual anava fixat un travesser que servia de palanca, en un extrem de la qual es penjava un poal³. La paraula ha esdevingut llinatge; tanmateix no sembla que ací siga l'origen del topònim. (DECLC, VI:184; DCVB, 8, 124).

El topònim forma part d'un compost relacional de situació *l'assagador del cap de la Palanca*.

Les Cavalleries, fa referència a les pintures rupestres de la zona que representen escenes amb cavalls. Dóna nom a un accident geogràfic *l'avenc de les Cavalleries*.

Les Caveis, sembla una grafia defectuosa, potser es refereix als cavalls de les pintures o a les coves (caves) en les quals es troben.

Les Forques, deixa testimoni de l'indret on s'exposaven els cadàvers dels ajusticiats, com sempre en posició enlairada i dominant un camí de molt de pas.

6.9. *Els noms de persona*

Un bon nombre de topònims del terme de Tírig estan formats amb l'apel·latiu més la referència al propietari. Hem distingit els antropònims que mantenen l'article personal, que, en principi, es poden considerar més antics, de la resta. Separem els masculins i femenins i els classifiquem segons l'aparició del nom personal i dels llinatges. Dedicuem un altre apartat als renoms i altres referències personals.

---

³ J. Coromines sentí a la Pobra Tornesa que hi havia una senieta on regaven amb una palanca, i a Xodos hi ha un maset que en diuen maset del Pou de Palanca. (DECLC, VI, 770).

6.9.1.MASCULINS

6.9.1.1. Amb article personal

Formats pel nom personal precedit de l'article en registrem dos: *lo barranc d'en Jaume*, que situa l'assagador del barranc d'en Jaume i *la coveta del barranc d'en Jaume*; i *la serrada de n'Agustí*.

Precedits de l'article personal, registrem els següents llinatges:

ABRIL: la font i la roca del bosquet de n'Abril;
BORDELLÀS: les carrasques d'en Bordellàs;
GROC: lo mas d'en Groc i la vinya del mas d'en Groc;
PASTOR: lo racó d'en Pastor;
ROIG: les coves d'en Roig;
SOROLLA: lo maset d'en Sorolla;
VALS: les roques d'en Valls;
TORRES: lo camí del mas d'en Torres

6.9.1.2. Sense l'article personal, es troba el grup majoritari, amb una estructura formada per l'apel·latiu seguit de la preposició de i el nom i cognom del propietari del moment. Els hem ordenat per llinatges, amb la indicació de l'apel·latiu que designen a la dreta.

ADELL, GABRIEL,	corral de
ADELL, JAUME,	bancal de, sort de
ADELL, TOMÀS,	mas de, tancada de
ALBALAT, PASQUAL,	casa de, vinya de
ALBALAT, RAYMUNDO,	sort de
ALCÀSSER, BLAI	sort de
BALLESTER, MANUEL	tancat de
BARREDA, AGUSTÍN,	ballesta de, tancada de
CALDUC, JOSEP,	serrada de
FOLC, JOAN,	sort de
MATAMOROS, JAIME	campàs de, sort de, tancat de
MATAMOROS, SERÀPIO,	serrada de
MUNTULL, MATEU,	corral de, sort de, tancat de
PAULO, BAUTISTA,	ancat de, vinya de
PAULO, JOSEP,	feixa de
PRATS, CLIMÉN,	tancat de, vinya de
PRATS, MIGUEL,	tancat de
PRATS, SEVERINO,	sort de, tancat de
PUIG, JAUME,	sort de, tancat de
PUIG, VICENT,	vinya de
PUIG, MANUEL,	tancat de
RODA, FRANSISCO,	tancada de
RODA, ARSISO,	bancal de
RODA, CRISTÓVAL,	tancat de
RODA, DOMINGO,	vinya de
RODA, GABRIEL,	tancat de

RODA, JAUME,	sort de, vinya de
RODA, JOSEP,	tancat de
RODA, VALENTÍ,	era o serradeta de
RODA, VICENT,	sort de, tancat de
SALES, MIGUEL	serradeta de
SALVADOR, VICENT,	casa de
SEGARRA, JOAN,	tancat de
TOMÀS, ROQUE,	sort de, tancat de

6.9.1.3. *Algunes propietats van acompanyades de la indicació hereus de, més el nom i cognoms del propietari que ha testat. Ordenats per llinatges amb la indicació de l'apel·latiu que desingnen tenim:*

ALBALAT, MIQUEL, hereus de,	caseta de
GOSALBO, JOAQUÍN, hereus de,	ort de
RODA, JOAN, hereus de,	tancada de
RODA, VICENT, hereus de,	serrada de, tancada de

6.9.1.4. *Alguns casos presenten el nom amb el cognom i un distintiu que pot ser:*

a) referit al lloc on habita del poble:

FOLC DELS CARRERONS, ANTONIO,	bancal de
-------------------------------	-----------

b) el clàssic, amb el nom del pare:

PRATS DE PASQUAL, JOSEP,	sort de
RODA DE GERMAN, VICENT	sort de

c) referit al poble d'on prové:

SOSPEDRA DE CATÍ, JOAQUÍN,	bancal, bancal del de Catí, caseta dels Catinencs Sospedras
----------------------------	---

6.9.1.5. *Fan referència únicament al propietari, antic o del moment, els següents, ordenats per llinatges amb el genèric que designen a la dreta:*

ESCORRIOLA / CORRIOLA,	o corral d'
ESCRIG,	a tancada del mas d'
FOLC,	lo tancat de
MATAMOROS,	la serrada de
MUNTER,	lo tossalet de Munter,

6.9.1.3. *No és molt freqüent la referència limitada al nom personal del propietari, tal com apareix en:*

SEMINON, SEMION, (<i>deu tractar-se de vulgarismes. de Simeón</i>)	lo romeralet de, la corralissa de.
--	------------------------------------

SERÀPIO, (*segurament Serapio Matamoros*) tancat de

Esteve, en *lo mas d'Esteve* i la tancada del mas de Esteve, (potser es tracta d'un cognom procedent del nom).

6.9.2. ANTROPÒNIMS FEMENINS

6.9.2.1. Femenins amb article personal

Format pel nom personal precedit de l'article només hi ha un: *Dominga, en la sort de na Dominga*. Potser es tracta del femení del nom del propietari.

Amb el llinatge precedit de l'article personal femení en registrem quatre, dels quals tres mantenen la forma original i un pren la forma femenina en diminutiu:

Fals, llinatge i topònim d'un poblet agregat al municipi de Fonollosa documentat l'any 1237 (DCVB, 5, 715): *lo camp, lo cantó i lo camí de na Fals i la tançada, el tancat i l'assagador del Camp de la Fals*.

Moragues, en els compostos: *la sort de na Moragues i l'assagador de na Moragues*.

Roís, (o Roig), en *lo cantó de na Roisseta* (segons les grafies del manuscrit, podria interpretar-se, potser més certament, com a Roigeta, diminutiu femení de Roig, amb la pronúncia ioditzada de la palatal pròpia del poble).

Molinos, cognom castellà en *lo tossal de Na Molinos*.

6.9.2.2. Només hem registrat un cas d'indicació de la propietària amb el nom i el cognom:

PRATS, MARIA FRANCISCA, la serrada de

6.9.3. DERIVATS DE COGNOMS

Alguns topònims presenten indicis que els fan relacionables amb noms o llinatges:

Montserrat, és possiblement el llinatge originari que atribuït a la vídua del propietari, en forma femenina, apareix en: *la tançada de la Montserrada*.

Genovard 'genovés' (DCVB, 6, 262), podria ser el llinatge d'origen de *lo Ginovar*, que designa un lloc al qual s'adreça o pel qual transcorre lo camí del Ginovar.

Lo clot de l'Antian / Antiana Podria explicar-se a partir del llinatge Tiana precedit de l'article personal en > an, o l'abreviatura del nom personal Sebastian.

Més difícilment es podria pensar en la relació del "clot" amb el nom tià 'casola' usat a Menorca i a Sóller procedent del genovés tian. (DCVB, 10, 279)

6.9.4. MALNOMS O CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

La Calba, relacionat amb el defecte capil·lar, o procedent del llinatge Calbo.

La cova del Sord podria estar en relació a alguna persona privada del sentit de l'oïda.

L'assagador, lo pou i la tançada del mas d'Erruna a banda de les referències a un enderroc, als efectes de pluges violentes o riudes, podria tractar-se d'algun renom relacionat amb la brutícia.

La vinya de Fideli pot respondre a un nom personal o un malnom.

Podria artibuir-se a un malnom, el lloc anomenat *Mort-de-Set*, i *lo malladar de Mort-de-Set*.

6.9.5. GENTILICIS

El lloc d'origen dels propietaris, —potser esdevingut llinatge— podria explicar els topònims: *la tancada de la Morellana*, i *la tancada del mas de Narbonès*.

6.9.6. OFICIS

En un altre cas, podria ser la professió del propietari la que dóna el nom al *caminet del mas d'en Doctor*. L'article personal hauria estat afegit posteriorment per emulació a altres topònims.

7. ALTRES QUALITATS DELS OBJECTES DESIGNATS

Un grup petit de topònims el formen els compostos descriptius que destaquen, mitjançant adjectius, diferents qualitats dels objectes designats.

La novetat, —relativa— de la construcció *lo maset Nou de Joan Roda*, *la tancada del mas Nou de Joan Roda*.

L'antiguitat respecte d'altres vies de construcció més recent *lo camí Vell*.

La forma, en el compost aglutinat *la Vinyampla de Miguel Roda* que sembla designar una propietat particular, dins de la partida travessada per *l'assagador de la Vinyampla*.

La grandària en *la carrasca Grossa*, *l'assagador de la Carrasca Grossa*.

La situació, possiblement entre dos termes, de la costa Mitjana, *l'assagador de la Costa Mitjana*.

La paret construïda al voltant en *la cova Paredada*.

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, Antoni. M., MOLL, F. de Borja. DCVB 1930-1962 *Diccionari Català-Valencià-Balear* Palma de Mallorca.
- COROMINES, Joan, DECLC 1980-90 *Diccionari etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, Barcelona
- MIRALLES SALES, Josep, 1978 «Notes històriques de Tírig» *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* LIV núm. 1.